

Útvonal: Horpács – Patak – Dejtár – Balassagyarmat – Szügy – Csesztve – Mohora

Távolság: kb. 40 kilométer

Helyi ízek: palócleves, sztrapacska

Nógrád megye nyugati részén, az egykori megyeszékhelyen, Balassagyarmaton és környékén járva mindenütt a palóc hagyományok emlékeivel találkozunk, és mindvégig a magyar irodalom két óriásának, Mikszáth Kálmánnak és Madách Imrének a szelleme kíséri utunk.

Horpács

(Kossuth u. 5.)

1

Budapest felől a 2-es számú úton indulva utunk első állomása Horpács. Itt élt idős korában a Jó palócok című kötetével ismertté vált Mikszáth Kálmán. Az író fia által tervezett Mikszáth-kúria ma emlékmúzeum (Kossuth u. 5.). A „fundus ámbitus” előtt a karos lócán üldögélő író szoboralakja fogad bennünket.

A szomszédban lévő Szontagh-kúria (Kossuth u. 7.) eredetileg Szontagh Pálé, a reformkori Nógrád vármegye nemesi ellenzékének egyik vezetőjéé volt. Halála után, 1904-ben az épületet Mikszáth Kálmán vette meg, és itt lakott 1906-ig, az újabb kúria megépüléséig.

A falu földe magasodó római katolikus templom (Kossuth u. 24.) melletti sírkertben található a Mikszáth család sírjai, valamint Szontagh Pál és Nagy Iván történész nyughelye is.

Patak

(Rákóczi u. 2.)

2

Balassagyarmat felé haladva az első, jellegzetes, népviseletéről híres palóc település Patak. Már messziről jelzi nekünk az irányt a dombon álló római katolikus templom (Rákóczi u. 2.). Figyelmet érdemel a Derék-patakot átívelő barokk kőhid és közelében a kis kápolna (Kossuth u.), benne – a hidat őrző – Nepomuki Szent János szobra.

Dejtár

(Szabadság u. 19.)

3

A következő falu, Dejtár főutcáján először a plébániatemplom (Szabadság u. 19.) kedvéért álljunk meg, de figyelmet érdemel a mellette álló Szent Flórián-emplékmű (Szabadság u. 52.) is. Kicsit távolabb található a tájház (Szabadság u. 59.), ahol ízelítőt kaphatunk a palócság mindennapjairól, és megismerhetjük a jellegzetes dejtári népviseletet. Csak az itt látható a sajátos hajtástechnikával kötött „szarvaskendő”.

Balassagyarmat

(Köztársaság tér 6.)

4

Folytatva utunkat Ipolyszög után feltűnik a palóc „főváros”, a „Legbátrabb város” címet méltán viselő Balassagyarmat. Az itteni látnivalók zöme a Köztársaság téren és környékén található. Itt áll a régi megyeháza (Köztársaság tér 6.), ahol Mikszáth Kálmán is hivatalnokoskodott. Az épület melletti parkban kapott helyet a másik híres egykori hivatalnok, az elsősorban Az ember tragédiája révén ismertté vált Madách Imre szobra.

A palócok

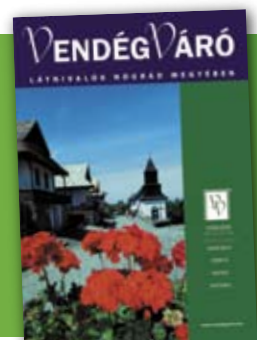
A történeti Hont, Nógrád, Borsod, Heves, Gömör vármegyék területén otthonra lelet palóc népcsoport neve valószínűleg a „kun” jelentésű orosz, lengyel polovec szóból alakult ki az Árpád-korban, és feltehetően a magyarok között a középkorban megtelepedett kun elemek jelölésére szolgált. A palóc tájegységre jellemző, hogy szinte minden falunak, falucsoportnak más-más a viselte. Az öltözet falvanként és csoportonként kifejezte viselőjének korát, vagyoni helyzetét, de az alkalomra is utalhatott. Jellegzetes volt az új menyecskék főköltője.

A Civitas Fortissima-emplékmű felé indulva a Palóc ligethez jutunk, ahol hosszabban is időzhetünk a Palóc Múzeum (Palóc liget 1.) kiállításain. A múzeum mögötti kis skanzen őrzi a Palócföld népi építészeti emlékeit.

Visszatérve a Köztársaság tére és az egykori megyeháza előtt jobbra fordulva folytatjuk sétánkat kelet felé. A tér egyik oldalát betöltő épület mögött van a ma is használatos, műemlékké nyilvánított

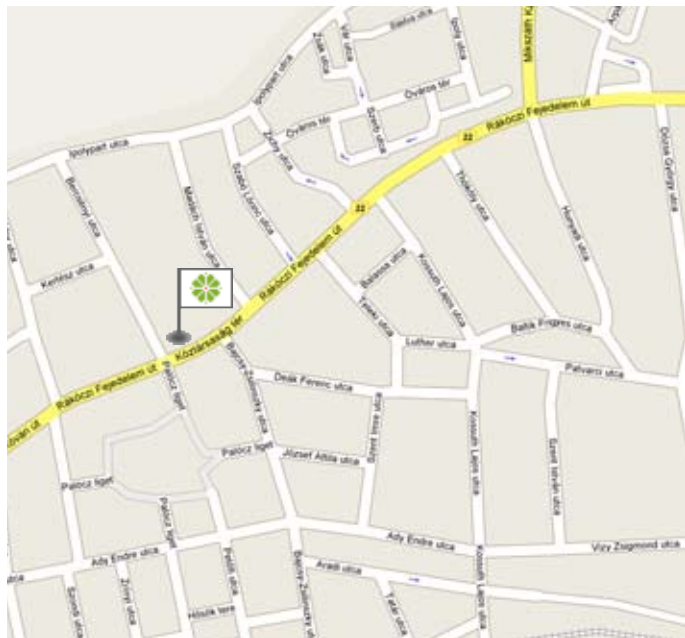
VENDÉGVÁRÓ
Látnivalók
Nógrád megyében

Új útikönyvünket keresse
a jobb könyvesboltokban!

hatszögletű börtön (*Madách I. u. 2.*) Kicsit távolabb a római katolikus templom (*Rákóczi u. 20.*) sárgállik.

A főutca közelében, a Rákóczi fejedelem útja 30. sz. ház mögött található a kis vöröstéglás szerb templom (*Szerb u. 5.*), amely ma galéria. A főutca másik oldalán kiágazó Kossuth utcán elsetálhatunk az egykori vármegyei vesztőhely dombján épült barokk stílusú evangélikus templom (*Kossuth u. 34.*) felé. Innen a Kossuth utcán indulva hagyjuk el a várost Szügy felé.

Valamikor Szügy is megyeközpont volt. A közgyűléseknek helyet adó kastély régen elpusztult. Teljes szépségében fennmaradt azonban az 1750 táján épített két barokk óratorony és a kőkapuzat (*Rákóczi u. 99–101.*). A volt vármegyeháza, amelyről nem maradt fenn semmiféle ábrázolás, alapfalai a modern általános iskola előtt láthatók.

A Beniczky-kúria (*Mikszáth Kálmán u. 10.*) és sírkápolna (*Rákóczi út, Régi temető*), valamint a Simonvi-kastély (*Hunyadi út 27.*) tanúskodik az egykori birtokosok életviteléről. Az egyszerűbb emberek életét a falumúzeum kiállítása mutatja be.

Ha Szügy után az első elágazásnál jobbra térünk, és rövidesen feltűnik Csesztve. Itt a található a Madách-kúria, amely ma múzeum (*Kossuth u. 76.*). A tárgyak jelentős része a Madách család tulajdona. Látható itt többek az író, Madách Imre bölcsője, és számtalan, Az ember tragédiája születésével kapcsolatos dokumentum, képzőművészeti alkotás. A kastélypark természetvédelmi terület. A legenda szerint a háromtörzszű krími hársfa alatt szívesen üldögélt Madách, de a közhiedelemmel ellentétben Az ember tragédiáját nem írhatta itt, hiszen akkoriban Alsósztrégován lakott. (Madách Imre 1844 és 1853 között élt Csesztvén, kivéve pozsonyi és pesti raboskodásának idejét.) A legendás fa 2005-ben kidőlt, emlékét egy 2001-ben felállított kopjafa őrzi.

Az irodalmi és néprajzi túránk utolsó állomása Mohora, ahol Mikszáth „fogad” bennünket. Az író apósa, Mauks Mátyás kúriája ma emlékház (*Rákóczi u. 25.*) ahol Mikszáth Kálmán és felesége, Mauks Ilona emlékeit őrzi a kiállítás. A szemben lévő evangélikus templom (*Rákóczi u. 24.*) ékessége az az oltárterítő, melyet Mauks Ilona hímett itt tartott – második – esküvőjükre. Mohorán töltötte gyermekkorát a XX. század jeles színésze, a kétszeres Kossuth-díjas, érdemes és kiváló művész, Tolnay Klári. A színésznő tiszteletére berendezett Tolnay Klári Emlékház (*Kossuth u. 30.*) kiállításán a személyes tárgyak mellett színpadi jelmezek, plakátok, fotók láthatók.

A Jó palócok

Mikszáth Kálmán (1847-1910) a magyar próza kiemelkedő alakja, Nógrád megyében született, életének jelentő részét is itt töltötte. Ezt a vidéket örököltte meg, innen származnak a Jó palócok címmel megjelent novellagyűjteményének a hősei is. Ez volt az a kötet, mely mérföldkő volt írói pályáján, enek köszönhetően figyeltek fel az olvasók és az irodalmi élet akkori vezetői is Mikszáth Kálmán munkásságára.

Civitas Fortissima

Az I. világháború végén az újonnan megalakult Csehszlovák Köztársaság hadserege benyomult Magyarországra, hogy elfoglalja az Aszód-Balassagyarmat-Ipolytarnóc-Losonc vasútvonalat. De Balassagyarmat polgárai 1919. január 29-én csatlakoztak Víz Zsigmond százados csapataihoz, és kiverték a megszállókat. Erre emlékezve 1998 óta január 29. a város hivatalos ünnepe. Az Országgyűlés a 2005. évi XX-XIX. törvényben hajtott fejet „Balassagyarmat lakóinak és védőinek az 1919-es támadás idején a város hősiességében tanúsított bátor magatartása előtt”, és a legbátrabb város, a Civitas Fortissima címet adományozta Balassagyarmatnak.

120 férőhelyes szálláshely, saját étteremmel, házas ellátással, és sokféle, érdekes programlehetőséggel:

kézműves foglalkozások • lovaglás
íjászat • tanösvény • éjszakai vadles
sportprogramok • palóc hagyományörzés
autóbuszos kirándulások

Egész évben szeretettel várjuk Vendégeinket a Cserhát legromantikusabb településén, Szandán.

OSZTÁLYKIRÁNDULÁSOK ERDEI ISKOLÁK • NYÁRI TÁBOROK

Szandavári Diáktábor
2697 Szanda, Rákóczi út 1.
Információ, helyfoglalás:
Tel./fax: 1/321-5238
E-mail: szandavar@t-online.hu
www.ifjusagizallo.hu

INFORMÁCIÓ

Palóc Út Egyesület székhelye
3100 Salgótarján,
Múzeum tér 2.
Tel.: 32/310-140

Palóc Út Turisztikai
Információs Központ
3246 Mátraderecske,
Deák u. 1.
Tel.: 36/476-719

A programokról részletes információ kérhető a Tour-inform Irodától, az egyesülethez tartozó önkormányzatoktól, és megtalálják a programokat az interneten: a vendegvaro.hu oldalain is.

www.nordtour.hu